

May 2017 subject reports

Swedish A: Language and Literature

Overall grade boundaries

Higher level

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 13	14 - 29	30 - 43	44 - 57	58 - 69	70 - 84	85 - 100

Standard level

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 13	14 - 29	30 - 43	44 - 58	59 - 71	72 - 85	86 - 100

HL/SL Internal assessment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 4	5 - 9	10 - 13	14 - 17	18 - 20	21 - 24	25 - 30

Utnyttjade verk och deras lämplighet för uppgifterna

Textutdragen som valts för internal assessment maj 2017 representerades av hela 18 olika författare. Alla representerade skolor visade att de förstått vilka slags texter som fungerar väl för en muntlig kommentar och textanalys. De valda textutdragen var i en stor majoritet av fallen väl valda med tanke på svårighetsgrad och lämplighet för uppgiften. De guidande frågorna var i de flesta fall passande och gav eleverna vägledning och stöd att analysera textutdraget på ett djupare plan.

Även detta år var textutdrag ur Fröken Julie populärast inom genren drama och även som verk totalt sett. Bland diktarna var Gustaf Fröding mest populär, tätt följd av Edith Södergran. Därutöver fanns även många andra författare representerade, bland andra Mikael Niemi, Göran Tunström och Stig Dagerman. I den skönlitterära prosagenren var Göran Tunström mest vald, men även texter av Torgny Lindgren, Maj-Gull Axelsson och Jonas Hassen Khemiri hade valts ut för att nämna några. Några lärare hade även valt textavsnitt ur Hjalmar Söderbergs Historietter.

Majoriteten av texterna var kortare än den rekommenderade maxlängden på 40 rader. I några fall överskred textutdragen 40 rader, vilket kan innebära att det blir svårt för eleven att hinna både förbereda sig och därefter presentera muntligt allt som de upptäckt i textutdraget.

Det underlättar för eleverna om åtminstone var femte rad är numrerad när de ska citera ur texten.

De allra flesta muntliga redovisningar var väl genomförda både av elever och lärare. Eleverna var väl förberedda och lärarna ställde väl genomtänkta, positiva frågor i den efterföljande diskussionen som gjorde att eleverna fick chans att ytterligare visa sina kunskaper om textutdraget, dess sammanhang och verket i sin helhet.

Elevernas prestationer utifrån betygskriterierna

A) Knowledge and understanding of the text or extract

Överlag visade eleverna sig ha väldigt god kunskap om textutdragen och de verk som de var tagna ur. Eleverna visade att de hade förstått det huvudsakliga budskapet i texterna de fått. Många elever stödde sina kommentarer och påståenden om texten genom att illustrera dessa med väl valda citat ur textutdragen. Detta är positivt, då det tydliggör den/de poäng/er som de försöker få fram i sina analyser. De allra flesta visade på stort engagemang och god kunskap i sina redovisningar.

B) Understanding of the use and effects of literary features

Att visa på medvetenhet hur litterära stilmedel såsom texters struktur, vilken teknik som använts och hur stil i allmänhet använts för att skapa sammanhang och betydelse är det som fortfarande innebär störst utmaning för eleverna. De når generellt inte lika höga poäng här som i kriterium A. Många elever kommenterade språket i sina textutdrag och nämnde att det till exempel fanns metaforer eller alliterationer, utan att kommentera hur dessa använts för att uppnå en viss effekt.

C) Organization

Eleverna var generellt sett medvetna om att de skulle inleda sina redovisningar på ett intresseväckande sätt och de följde en röd tråd i sina presentationer. Många tog sig an uppgiften att ge en välstrukturerad presentation med både inledning och sammanfattning/avslutning. En del elever hade svårt att få till ett tydligt avslut på sina redovisningar och det slutade ofta med att läraren tog till orda och gick in på den efterföljande diskussionen. En del elever presenterade hur de skulle gå till väga i sina redovisningar och vad

de ämnade ta upp och följde därefter denna disposition med goda resultat. Andra analyserade dikten eller textutdraget rad för rad med blandat resultat.

D) Language

De flesta eleverna försökte använda sig av ett passande språk för uppgiften. Några använde sig av mer talspråkliga uttryck som "liksom", "typ" och "kolla" för att nämna några. En del använde sig av anglicismer och ofta hänvisade eleverna till "stycke" genom att säga "paragraf", vilket har en helt annan betydelse på svenska.

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

Störst utmaning för eleverna är att kommentera hur språk, litterära stilmedel och berättarröst skapar stämning, betydelse och vilken effekt dessa skapar i sammanhanget. Ofta visar eleverna att de kan urskilja stilmedel i texten, men verkar ha svårighet att sätta ord på vilken effekt dessa skapar.

Många elever glömde bort att analysera verkens eller dikternas titlar. Under kursens gång vore det bra om eleverna kunde få guidning i till exempel vad som är typiskt för den tid och miljö som verken utspelar sig i samt hur den litterära genren märks. Kunskap om de idéströmningar från den tid då dikten/verket är skrivet kan hjälpa eleverna att tolka texter på ett djupare plan.

De texter som används under kursens gång som är skrivna på dialekt bör analyseras utifrån de speciella särdrag som de dialekterna har.

Eleverna bör få rikligt med träning att analysera en mängd olika slags texter under kursens gång med utgångspunkt i innehåll, språk och sammanhang.

Det är viktigt att uppmuntra eleverna att ta tid på sig själva hemma när de övar på muntliga redovisningar. Ett flertal elever var färdiga med sin analys redan efter 4-5 minuter, vilket tyder på att de behöver mer träning i att strukturera sina redovisningar.

Higher level written task

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 5	6 - 11	12 - 18	19 - 23	24 - 28	29 - 33	34 - 40

Utnyttjade verk och deras lämplighet för uppgifterna

De verk som behandlas är i huvudsak liknande de som presenterats tidigare år. Strindberg, Söderberg, Tunström, Södergran och Niemi är författare som vanligtvis förekommer. Bland de utländska verken är Hosseini och Shakespeare populära.

De uppgifter som baseras på kursdel 1 och 2 bygger på media och kultur med fokus på språk. Exempel på dessa teman är stereotyper, reklam, fult språk, svenska som andraspråk, minoritetsspråk, vinklad media, genusfrågor, integritet och anonymitet. Ämnena visar ofta prov på god spridning och spännande nytänkande. Men vissa texter som behandlar media lyfter fram reklam som har använts flera år i rad, vilket gör att man skulle kunna önska en mer utvecklad variation. De elevtexter som inte baseras på källtexter lyckas inte lika väl.

Detta år såväl som tidigare år rekommenderas att undvika texter med fokus på bara politiska diskussioner och utländska exempel (Trump) om de inte vidareutvecklas att gälla även det svenska området. Elever måste tränas i ett synsätt som hjälper dem att förstå hur viktigt det är att i dessa uppgifter knyta an till kursen.

Gällande medietexter bör man variera och hämta dessa från olika forum med skilda syften samt sträva efter att bibehålla viss aktualitet. Läraren bör undvika att använda samma exempel från år till år för att i möjligaste mån förhindra att urvalet begränsas och resultatet blir likartade texter, vilket inte kan ses som önskvärt.

Även gällande den kulturella delen kan man med fördel inkludera skönlitteratur för att utveckla, tex Ett öga rött, som kan utgöra underlag till en diskussion kring exempelvis tvåspråkighet.

Vid användande av verk som diskuterats på lektioner är det av stor vikt att läraren uppmuntrar eleverna att använda korrekta källor och citera dessa. Detta kan annars resultera i flera elever med samma innehåll, vilket baserats på tidigare kända tolkningar utan källreferenser.

Vid användandet av diktsamlingar är det eftersträvansvärt att läraren uppmanar till variation både angående vilken dikt man utgår ifrån samt vilken texttyp man skriver om det till. Flera elever skrev noveller baserade på dikter, vilket ibland var lyckat, men ibland verkade lite påtvingat och saknade naturlig drivkraft. Att skriva om till moderna noveller är en god övning, men kräver ganska mycket kunnande om novellen ska utveckla originaltexten.

Lärare bör betänka att valet av uppgift är elevernas eget, läraren ska enbart stödja och vägleda detta val, inte ge färdiga mallar.

Elevernas prestationer utifrån betygskriterierna

Elevernas styrkor och svagheter uppvisas inom följande områden:

Kunskap om texter och ämnen

- God förståelse för kulturella och mediala frågor.
- God förståelse för kurslitteraturen.
- God förmåga att diskutera texter tematiskt och utifrån sin kontext.
- God förmåga att analysera och diskutera texter och dess budskap.

Men eleverna uppvisar vissa svårigheter att anpassa till genren, speciellt svårt verkar det vara att skriva krönikor, reportage och intervjuer som verkligen utvecklar originaltexten.

Struktur

- Väl genomtänkt och effektiv struktur som illustrerar förståelsen för ämnet.

Eleverna bör sträva efter att anpassa efter texttypen, undvika repetition, formulera passande introduktion och avslutning samt röd tråd.

Språk

- Genomgående flytande och väl formulerat språk, ofta i en mycket väl anpassad stil.
- Ibland har elever svårigheter med att anpassa texten till ett äldre språk, texttyp och forum.

Aspekter av uppgiften som beredde vissa svårigheter

Elevernas val av texttyp i samband med den litterära delen får anses vara relativt varierat, det uttolkas både i klassiska genrer som brev, dagbok och novell, men även intervju, reportage och tal förekommer. I samband med vissa titlar väljer eleverna företrädesvis att skriva brev eller dagbok, vilket med fördel kan ersättas med dikt, tal eller annan texttyp för att skapa variation. Eleverna skulle behöva mer träning på att skapa utvecklande innehåll i vissa genrer, exempelvis intervju, krönika, reportage.

Eleverna bör sträva efter variation även i sändare och mottagare. Det blir enformigt om samtliga väljer att skriva från en huvudperson till en annan. De kan med fördel istället välja att sändaren/mottagaren är författare, politiker, ungdom eller förälder för att visa på bredd.

Även vid skrivandet av written task baserad på del 1 och 2 borde eleverna betänka valet av texttyp i förhållande till sitt syfte och sin mottagare då väldigt många elever skriver krönikor och debattartiklar. Några texttyper som mer sällan finns med är dikt, dramatisering, recension samt vanliga artiklar.

Då texttypen inte innebär någon extra utmaning rent stilistiskt, som t ex blogg, bör eleven satsa på att utforska stilen i annat avseende och förstärka med en övertygande eller provocerande ton. Glöm inte heller styrkan i ackompanjerande bilder som på ett effektivt sätt kan styrka budskapet.

Andra fallgropar kan utgöras av texter som bygger på diskussioner kring hen, svordomar, fult språk, vinklad media, vilka ibland kan präglas av lågt faktainnehåll samt stor del egen diskussion som är repetitiv och saknar utvecklande analys baserad på relevanta artiklar eller undersökningar för att öka läsvärdet. Inte heller det motsatta – att eleverna bara återger redan kända fakta och inte utvecklar denna – är önskvärt.

Många elever har svårt att göra ett urval, definiera en specifik del av kursen och arbeta med denna i analys på djupet. Ofta försöker skribenterna istället behandla en för omfattande del av ämnet – kanske diskuterar språk eller könsnormer mer allmänt, vilket ofta resulterar i generaliseringar. och att eleverna inte uppnår det syfte de strävar efter.

Även texter där skilda synsätt lyfts fram i två olika texter, där bara inställningen till ämnet skiljer dem åt, riskerar att bara beröra ytan och inte utveckla temat nämnvärt.

Gällande WT2 frågorna:

Elever bör generellt träna mer på att använda stilistisk analys, reklamanalys samt exempel och citat för att stödja sina påståenden.

Många elever valde frågan "Hur och varför är en social grupp representerad på ett särskilt sätt?". För att skapa en utgångspunkt för besvarandet av frågan krävs det en tydlig definition av social grupp samt att eleven förutom att uttrycka *hur* även diskuterar *varför* en social grupp skildras på detta sätt.

Vid beaktande av frågan "Om texten hade skrivits vid en annan tid eller plats eller språk eller för en annan publik hur och varför skulle de skilja sig åt?" bör elever sträva efter djup i besvarandet av frågan utifrån ett eller högst två avseenden snarare än att inkludera alla perspektiv.

Gällande frågan som behandlar huruvida texten följer eller avviker från sin genre blir det naturligtvis mest intressant om texten avviker och *varför*, eftersom en text om hur den bara följer gärna blir intetsägande.

Vid besvarandet av denna typ av frågor kan man med fördel introducera perioder i litteratur/konst som naturalismen, realismen och expressionismen.

Bland årets uppsatser märktes att elever lyckas på ett imponerande vis sätta tematik från äldre verk i samband med nyare fenomen.

Även i aktuella frågor i medieområdet visar eleverna sig kunniga, som tex näthat, nätmobbing och anonymitet på sociala medier. En önskvärd utveckling av detta kunde vara att diskutera FRA, statlig kontroll, lagar, politisk styrning såväl som fristående medieleverantörer i ett framtidsperspektiv.

En positiv utveckling är användandet av svensk media och företag som IKEA och Volvo och hur dessa påverkas av svensk politik, istället för utländsk media som kan anses ha mindre relevans.

Områden som bör undvikas är ensidig debatt kring flyktingar, rasism eller sexuella preferenser, om de inte i förlängningen utvecklar synen på reklam, stereotyper, vinklat språk (såväl visuellt som textuellt) eller porträttering av kön i media eller kultur.

Några elever hade också svårt att skilja på hur sociala grupper framställs och författarens syfte –tex romanen Flyga Drake framställer hazarer negativt i det att de blir dåligt behandlade och är mindre utbildade, men Hosseinis syfte är att skildra orättvisan i detta faktum, dvs att de behandlas olikt pashtuner.

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

Uppsatserna uppvisade även det här året att elever blivit skickligare på att konstruera en diskussion runt de givna frågorna, och många elever lyckades skriva välstrukturerade och välformulerade uppsatser runt välvalda texter och ämnen. Tyvärr finns det dock fortfarande de som inte lyckas applicera frågeställningen på den utvalda texten eller ens väljer en text att utgå ifrån, inte lyckas avgränsa ämnet och skriver alltför allmänt hållna texter om mobbing, invandring, media och politik utan fördjupning.

- Öva i att skriva rationale/outline och inkludera syfte, sändare, mottagare och beskrivning av texttyp/fokuspunkter.

- Träna på frågetypen i WT2 och den stilistiska nivån för att eleverna ska bli skickligare på att skriva uppsatser.
- Undvik färdiga mallar som bygger på lektionsundervisningen, vilket ofta blir enformigt och saknar variation och problematiskt i samband med hänvisning till källor.
- Uppmuntra elever att inte kopiera ur originaltexten, upplevs som plagiat om man inte citerar.
- Inför reklamanalys i undervisningen och låta elever arbeta med flera varierande exempel.
- Sträva efter att mer i detalj definiera vilken aspekt som ska behandlas, inte "media", bättre med "stereotyper i reklam".
- Variera genom kombinationen litterär text – ickelitterär texttyp, samt använda litterär texttyp för att utveckla kulturella eller mediala ämnen.

Viktigt för att säkra framgång är att läraren erbjuder ett kursinnehåll som är brett, varierat och innehåller olika texttyper, teman och röster, vilket ger eleverna möjlighet att engagera sig och inspireras och i förlängningen utveckla den kunskap som krävs för att skriva sina WT på ett framgångsrikt sätt.

Standard level written task

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 2	3 - 5	6 - 9	10 - 12	13 - 14	15 - 17	18 - 20

Utnyttjade verk och deras lämplighet för uppgifterna

Många av de verk som använts i år förekommer även i tidigare års litteraturval. Strindberg, Söderberg, Tunström och Niemi är några av de mest vanligt förekommande författarna. Bland de utländska verken är Flyga Drake populär.

I media och kulturdelen baseras texterna på teman som stereotyper, reklam, fult språk, svenska som andraspråk, minoritetsspråk, vinklad media, genusfrågor, integritet och anonymitet. Ämnena visar ofta prov på god spridning och spännande nytänkande. Men övervägande texter som behandlar reklam lyfter fram könsproblematik, vilket gör att man skulle kunna önska en mer utvecklad variation. De texter som inte baseras på källtexter lyckas inte lika väl.

Likt tidigare år rekommenderas att undvika texter med fokus på bara politiska diskussioner och utländska exempel om de inte vidareutvecklas att gälla även svenska exempel. Elever måste tränas i ett synsätt som hjälper dem att förstå hur viktigt det är att i dessa uppgifter knyta an till kursen och kunna bevisa det.

Gällande medietexter bör man variera dessa från olika forum och skilda syften samt sträva efter att bibehålla viss aktualitet. Läraren bör undvika att använda samma exempel från år till år för att i möjligaste mån förhindra att elevernas texter blir för likartade.

Även gällande den kulturella delen kan man med fördel använda varierande texter från olika grupperingar i samhället, inkludera skönlitteratur för att utveckla, t ex Ett öga rött, som kan utgöra underlag till en diskussion kring exempelvis tvåspråkighet.

Elevernas prestationer utifrån betygskriterierna

Eleverna uppvisar god kunskap om texterna även i årets Written Task och merparten lyckas även med att skapa förbindelse med kursen. Flertalet behärskar texttyperna väl.

Inom den litterära delen lyckas eleverna väl då de utvecklar karaktärernas inre samt verkets kontext eller tematik. Vissa svårigheter kan identifieras i samband med hur deras texter utvecklar karaktärer, miljö, stil, en speciell aspekt samt ger andra perspektiv på originalet. Viktigt att poängtera är att texten inte enbart bör innebära en omskrivning utan illustrera djupare utveckling och förändring.

Även i aktuella frågor inom medieområdet visar eleverna sig kunniga, som t ex reklam, media, politik, manligt och kvinnligt språk, näthat, nätmobbing och anonymitet på sociala medier. En önskvärd utveckling av detta kunde vara att diskutera FRA, statlig kontroll, lagar, politisk styrning såväl som fristående medieleverantörer i ett framtidsperspektiv.

Aspekter av uppgiften som beredde vissa svårigheter

Eleverna varierar texttyperna väl i samband med den litterära delen. Deras texter är skrivna i klassiska genrer som brev, dagbok, novell, men även intervju, reportage och tal förekommer. Några av de mer originella innovativa genrerna var reklamombudsmannens uttalande, rapport, manus för ett radioprogram, informationsguide och essä.

I samband med vissa titlar väljer eleverna företrädesvis att skriva brev eller dagbok, vilket med fördel kan ersättas med dikt, tal eller annan typ av text för att skapa variation. Övning av utvalda genrer skulle vara att rekommendera, exempelvis intervju, krönika och reportage.

Eleverna bör sträva efter variation även i fråga om sändare och mottagare. Det blir enformigt om samtliga väljer att skriva från en huvudperson till en annan. De kan med fördel istället välja att utse en författare, politiker, ungdom eller förälder som sändare/mottagare.

Flertalet elever väljer att skriva krönikor eller debattartiklar i samband med skrivandet av written task baserad på del 1 och 2, vilket inte alltid är bästa formen för syftet. Eleverna bör betänka valet av texttyp i förhållande till sitt syfte och sin mottagare.

Några texttyper som mer sällan finns med är dikt, dramatisering, recension samt vanliga artiklar. Ibland har de bara återanvänt en analys och försökt ändra om den till en debattartikel eller krönika, vilket inte är att föredra.

Andra områden där eleverna uppvisade svårigheter var bland texter som bygger på diskussioner kring det neutrala pronomenet *hen*, svordomar, fult språk, vinklad media, vilka ibland präglas av lågt faktainnehåll, stor del egen diskussion som saknar utvecklande analys och kan uppfattas som repetitiva. Här är det viktigt att utforska material i redan känd forskning, kanske artiklar eller undersökningar skrivna i ämnet för att öka läsvärdet. Inte heller det motsatta – att eleverna bara återger redan känd fakta och inte utvecklar denna – är önskvärt.

Många elever har svårt att göra ett urval och definiera en specifik del av kursen och arbeta med denna i analys på djupet. Ofta försöker skribenterna istället behandla en för omfattande del av ämnet – kanske diskuterar språk eller könsnormer mer allmänt, vilket ofta resulterar i generaliseringar och att eleverna inte uppnår det syfte de strävar efter hos läsaren.

Områden som bör undvikas är ensidig debatt kring flyktingar, rasism eller sexuella preferenser, om de inte i förlängningen utvecklar synen på reklam, stereotyper, vinklat språk (såväl visuellt som textuellt) eller porträttering av kön i media eller kultur.

En irriterande miss som återfinns även i årets texter är att flera elever underlåter att ange källor, vilket är praxis för WT. Detta medför extraarbete för examinatoren och ger ett oproffsig intryck.

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

Det som nämnts ovan kan sammanfattas såhär:

- God generell förståelse för texterna och genrer.
- Öva mer på written tasks baserade på språk i media eller kulturell kontext baserade på välvalda, varierade textexempel som är nära knutna till kursen – sträva efter svenska texter.
- Arbeta mer med att utveckla kritiskt perspektiv hos eleverna.
- Sträva efter att skapa intressanta vinklar på teman i texterna.
- Träna elever på hur deras text kommer att utveckla en viss aspekt eller temat i originaltexten.
- Diskutera hur man kan utveckla en text genom att placera den i en annan tid, plats, rum samt perspektiv.
- Påminn att de bör undvika att återberätta innehållet.
- Låt eleverna betygssätta texter från tidigare elever för att få insikt i vad som förväntas av deras uppgifter.
- Behandla skillnad mellan olika texttyper som insändare, krönika, debattartikel samt blogg.
- Uppmana elever i en och samma klass att skriva i olika genrer.
- Uppmuntra dem att blanda ickelitterär text med litterär texttyp samt litterär text med ickelitterär texttyp.
- Repetera källanvändning, öva citering – köp in program för att undvika plagiering.
- Diskutera vikten av anpassning av språk och stil för trovärdigheten.

Higher level paper one

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 2	3 - 5	6 - 8	9 - 11	12 - 14	15 - 17	18 - 20

De delar i examen som eleverna haft svårigheter med

hänsyn till skilda tidsperioder, texttyper eller syften. Det verkade svårare att hitta exempel på stildrag i reportaget och romanutdraget än i sången och krönikan, vilket gjorde det svårare att skapa balans mellan texterna i provsvaren. Det finns en tendens att överdriva ett fåtal stildrag till förmån för andra mer implicita uttryck eller tekniker. Även om det skett viss förbättring, verkar fortfarande flera finna det svårt att kommentera effekterna av dessa stildrag. Eleverna behöver träna på att identifiera stildrag även i texter med få explicita stildrag för att lyckas bättre inom detta område. En mer utvecklad språkanalys, speciellt av äldre språk och både på textmenings- och ordnivå skulle vara önskvärt. Även det visuella språket hamnar ofta i skymundan, även om detta är väl så viktigt att kommentera och relatera till övrig text.

I år, som flera tidigare år, präglas de texter som fick lägsta betyg av återberättande och upprepningar samt att en del elever frångår ämnet i för hög utsträckning istället för exempel eller citatanvändning, vilket medför att eleverna har svårt att bevisa sina påståenden. Detta leder i slutändan till ytlig analys och feltolkningar samt sämre struktur. Även det faktum att analyserna saknar sammanfattningar och inledningar, vilket leder till ganska korta texter, drar ned helhetsintrycket.

Generellt visade eleverna sig vara duktigast på att analysera sången och krönikan, medan reportaget och utdraget visade sig utmanande för en del. Detta skulle kunna tolkas som att texter med mer underliggande budskap med fördel kan ges mer tid i undervisningen framöver. Det verkade relativt svårt att uppfatta det underliggande budskapet i texterna istället för att bara läsa dem som underhållande texter eller istället övertolka innehållet. Flera lyckades dock förstå skillnaderna i ton, syfte och stil mellan texterna.

De delar i examen där eleverna lyckades väl

Liksom tidigare lyckas eleverna väl med förståelse för innehåll och övergripande tekniker. Detta år har de lyckats väl med att förstå texttyp samt tematik i texterna och syftet varför de skrivs. Flera lyckades även väl med att knyta syfte till texttyp, forum, publik och budskap.

Eleverna är också skickliga på att hitta likheter, men en del verkar finna lite mer utmaning i att identifiera skillnader texterna emellan. Generellt har elever blivit bättre på att identifiera tonen i texterna och hur denna påverkar budskapet. Även detta år är många elever duktiga på att strukturera innehållet på ett logiskt vis, även om några utelämnar slutsats helt.

Elever visade styrka i analys av krönikan och sångtexten. Flertalet elever verkade förstå texterna och dess budskap och har lika lätt för att identifiera stildrag.

Vissa elever uppvisar utmärkt förståelse och kunskap om det större sammanhanget i analyserna. Flera av dessa driver en stark tes och övertygar läsaren genom skickligt utvalda exempel och effektiv struktur och stil anpassad till analytisk text.

Förtjänster och brister i elevernas svar på de enskilda frågorna

Provet innehöll två par texter varav ett av paren bestod av en sångtext (text A) och ett reportage (text B) och det andra paret en krönika (text C) och ett utdrag ur en roman (text D).

Båda paren verkar ha passat eleverna bra. De behandlade ämnen som unga människor kan tänkas vara intresserade av som natur, vildmarksliv samt partnerroller och jämställdhet och två texttyper som de ser mycket i media i vardagen. Eventuellt valde några det senare textparet för att skribenterna Jenny Strömstedt och Alex Schulman är aktuella och populära i modern media. Kanske upplevde andra att det fanns många stildrag i sångtexten och därav föll valet på den och reportaget istället.

Det första textparet som behandlade natur och vildmark och kärleken till denna analyserades väl av flera elever. Många fann den gemensamma nämnaren och identifierade texttyperna som många behärskade väl. Viss svårighet kunde man utläsa i bestämningen av genren, då text A kunde tolkas vara en dikt, istället för en sång, men det innebar ingen stor förändring i tolkning. Även text B visade sig vara svår att definiera som reportage, snarare än en artikel. En del elever analyserade den första texten mer i detalj med exempel, vilket eventuellt visar att de kunde hitta många stildrag i denna, medan man bara konstaterade likheterna eller skillnaderna med den andra. Men många hittade stildrag i både sångtexten och reportaget. Tonen lyckades de flesta uppfatta, även om några hade svårigheter med att utläsa och förstå att det bakomliggande syftet skilde sig åt. Syftet med sången kan väl antas vara underhålla och hylla (som en tillbakablick över barndom och uppväxt), medan reportagets syfte snarare kan uppfattas som att sträva efter att inspirera och påverka till besök i Åre eller tom inflyttning (reklam i Visit Åre). Några tyckte att de hade exakt samma mål, vilket gav upphov till en del missförstånd. Kommentarer om språk och stil var relativt sällsynta i många uppsatser.

Det elever lyckades väl med var diskussionen kring text B syfte att övertala och vilka tekniker som användes i samband med detta. Många elever var duktiga på att iaktta användningen av intervjuvar, statistik, bildtext, rubrik, information om sociala medier för att skapa förutsättningar för läsaren att vilja agera. De var också duktiga på att uppfatta värdeladdade ord och deras effekt. Sämre var det generellt med diskussionen kring visuella språket, syfte, läsare, mer avancerat bildspråk som personifikation, besjälning och andra stilgrepp även om vissa lyckades väl med samtliga delar.

Det som få lyckades med att identifiera i text B var exempelvis reklamperspektivet och skillnaden i syfte. Många missade även att analysera bilden och rubriken, vilket med fördel hade kunnat bidra till förståelsen för texten. Även språkanvändningen kunde ha givit upphov till många intressanta diskussioner kring ton, läsare samt forum.

Vissa elever hade svårigheter med att hitta skillnader i språkbruk och tidsperiod. Text A skrevs 1873 och de elever som inte hade tillräcklig kunskap om nationalism/nationalromantik/hembygdsdiktning eller industrialism hade svårare för att uttrycka mer avancerade slutsatser kring kontexten.

De elever som valde det andra textparet föredrog en krönika och ett romanutdrag, skrivna av kända svenska medieprofiler. Återigen är styrkan tema, ton, syfte samt att ge passande exempel från provtexterna. Flera elever ville ha den första texten till en artikel, men en krönika passar in bättre på de tekniker som använts av Strömstedt. Många av skribenterna uppfattade nyanser som ironi och överdrift och lyckades väl med analysen. De elever som insåg de skilda perspektiven och dess effekt på syftet var de som lyckades bäst med uppgiften. Ett antal klarade inte riktigt av att utveckla skillnaden mellan texttyperna utan kunde mest konstatera likheter, vilket inte riktigt leder ända fram i tolkningen.

En annan svaghet som visades var att vissa elever verkade fokusera på att finna många exempel på stildrag från text C, men inte många från text D, som i själva verket har många. Detta skapar en oönskad obalans mellan texterna. Dessa missade i text D exempelvis de empatiskapande exemplen, det mer avancerade bildspråket samt förändringen av både ordval, meningsbyggnad och annat för att påverka tempot. Man kan även iaktta vissa svårigheter med att identifiera målgrupp samt analysera språket på olika plan. Däremot har många lyckats med att identifiera ton, perspektiv och användningen av retorik, speciellt i krönikan. Flera konstaterade att de skilde sig åt genom att C hade ett mer allmänt perspektiv medan D var väldigt personligt hållen. Även hur olika forum påverkade innehållet samt språket analyserades av en hel del elever. Många elever kunde konstatera att texterna hade liknande grundläggande värderingar men kunde inte riktigt kartlägga vad budskapet kunde vara. Även här skulle mer fokus på analys av bildspråk, allusioner, språk användning, ironi, tempo samt meningsbyggnad vara önskvärt. De elever som imponerade tog ofta hjälp av retorikens grundpelare, vilket ofta fungerar föredömligt i samband med analys.

I vissa fall spenderade elever alltför lång tid på att beskriva bakgrunden och skapa en planering, vilket kan utläsas på textlängden samt anteckningarna. I andra fall verkar skribenten inte ha någon röd tråd alls och stressat sig igenom slutet, vilket innebär att sammanfattning saknas och förståelsen försvåras.

Eftersom flera av texterna var moderna och låg lika i tid blev det desto viktigare att betona andra skillnader i kontext, såsom social grupp, geografiskt område, de tänkbara läsarnas kön och ålder, intressen, vilket inte alla elever gjorde med framgång.

Men glädjande var att se att eleverna gjorde flera framgångsrika försök att tolka innehållet och budskapet, vilket tyder på att de har fått insikt i att det finns flera lager i texterna. Flera verkade vara intresserade av dessa teman och lyckades väl med att placera texterna i rätt sammanhang. Men som alltid finns det utrymme för förbättring med hjälp av mer övning samt läsning av goda exempel.

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

För att förbättra elevernas prestationer vid nästa provtillfälle skulle följande råd för undervisningen kunna rekommenderas:

- Öva skrivande av jämförande analyser inom given tidsram för att undvika dåligt strukturerade prov och bristande inledning och sammanfattning
- Lär elever följa en viss struktur vid analytiskt skrivande
- Uppmuntra mer träning i att finna stildrag och förstå deras effekter på läsaren
- Utveckla kunskap gällande struktur, perspektiv, stil samt visuellt språk speciellt gällande icke litterära texter
- Öva att hitta stildrag i moderna texter som reportage, krönika, intervju, blogg, insändare
- Träna eleverna i att jämföra texter från olika tidsperioder
- Diskutera hur man identifierar såväl likheter som skillnader i en textuell jämförelse
- Påminn om att skillnader i texttyp, forum, perspektiv, språk samt ton kan skapa stora skillnader i tänkt syfte och/eller budskap
- Lär eleverna skillnaden mellan vad som skrivs och vad som menas – underliggande budskap
- Träna på att använda citat och exempel för att stödja påståenden
- Praktisera regelbunden språkanalys så eleverna påminns att kommentera språkanvändning i texterna på både text-, menings- och ordnivå

Standard level paper one

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 3	4 - 7	8 - 9	10 - 12	13 - 15	16 - 18	19 - 20

De delar i examen som eleverna haft svårigheter med

Förhållandevis många elever har svårt att inleda sina texter, och börjar gärna med formuleringar liknande "jag har valt text 1 (eller 2)". Även om det i de flesta fall kan sägas finns god förståelse för texternas innehåll många av texterna alldeles för kortfattade. Därmed saknas tillfälle att fördjupa en analys av innehållet. Även i några av de korta texterna fanns en benägenhet till upprepning och utfyllnad, men även till onödigt långa referat av innehållet i den valda texten. Många elever verkar lägga ned opropotionerligt mycket tid på att konstruera tankekartor, som i flera fall endast resulterat i ytterst korta analyser.

Det finns ofta en medveten stildiskussion, men den kan behöva fördjupas och behandla detaljer mer utförligt. Strukturen är ofta mekanisk, och saknar lämpliga metoder för att knyta ihop resonemanget och visa samband mellan analysens olika delar. Ibland förekommer långa resonemang där eleven omständligt berättar vad hen avser göra, utan att riktigt nå fram till intentionen i den analys som följer. Citattekniken brister i många fall, något som ofta bidrar till

att texten blir svårläst. Även att många refererar till artikelförfattaren enbart med förnamn är olämpligt. Generellt behöver många bli bättre på att resonera kring artikelförfattaren som ansvarig för textens innehåll, då det ofta saknades tydliga hänvisningar till vem som skrivit artikeln.

De delar i examen där eleverna lyckades väl

De två olika texterna visade sig ganska lätta att förstå, med få missförstånd avseende innehållet. Dessutom har eleverna nästan alltid förstått vad själva uppgiften går ut på: att analysera ett innehåll utifrån hur det påverkar läsaren. Många elever visar god inlevelse och engagemang i innehållet, och resonerar huvudsakligen intressant med god förmåga att upptäcka nyanser i de utvalda texterna.

Glädjande nog kommenterades bildvalen i många av texterna, vilket bidrog till en mer konsekvent genomgång av den totala effekten som blev följderna av de utvalda texterna. Just effekten på målgruppen blev föremål för många diskussioner, och många elever visade huvudsaklig förståelse för de två texternas unika tilltal. Eleverna uttrycker sig korrekt språkligt, med fin känsla för texternas retoriska figurer.

Förtjänster och brister i elevernas svar på de enskilda frågorna

I årets examen var det två texter. Text 1 var ett blogginlägg om att turista i den engelska landsbygden, och text 2 var en informativ text om Teskedsorden, som arbetar "för tolerans, mot fanatism". Det var jämnt fördelat mellan texterna, med 52 % som valde text 1 och 48 % som valde text 2.

De flesta hade lätt att uppfatta det lättsammare tonfallet i text 1, och diskuterade insiktsfullt bloggans koppling till den kommersiella källan, Ica-kuriren. Texten är rik på vardagligt språk, något som ofta togs upp i analyserna, även om man kunde önska att exemplen varit mer konkreta. Nu stannade ofta diskussionen vid självklara påpekanden. Inte många förmådde ta upp textens fyndiga sammansättningar ("dumglor", "plasthårda", "bråttombilister"). Bland stilfigurerna som texten nyttjar kunde mer ha sagts om besjälningarna. Däremot kommenterades gärna att texten använder sig av en cirkelkomposition. Även alliterationerna uppmärksammades, liksom att texterna arbetar med etos, logos och patos – vad som saknades i många av svaren var dock en mer utförlig diskussion av hur etos, logos och patos påverkar läsaren.

Text 2 är av en lite mer svårdefinierad texttyp, och det innebar svårighet för relativt många att konstatera kopplingen mellan Teskedsorden och tidningen Vi. Många kommenterade textens utförliga referat av ett tal av Olof Palme, men betydligt färre uppmärksammade eller gjorde någon poäng av att The Latin Kings också nämndes. Att denna text innehåller flera citat från främst Palme ledde också till att många elever hade problem med hur de skulle citera från texten, helt enkelt att skilja mellan vad som var Palmes ord och vad som var artikelförfattaren Ingemar Unges. Även om det finns färre explicita stilfigurer i text 2 har många kommenterat de retoriska frågorna, men även etos, logos och patos. Denna text visade sig vara svårare att analysera, då den huvudsakligen är informativ, och dess retoriska egenskaper är mer subtila.

Många som kommenterade bildvalen hade intressanta saker att säga om hur de samspelade med texten. I text 1, en bild av en van med motorcyklar och husvagn, hade många hittat kopplingen till innehållet i texten. Dock verkar många felaktigt tro att det är artikelförfattaren som väljer bild och rubrik. Text 2 har en bild från filmatiseringen av Vilhelm Mobergs "Utvandrarna", och även om detta kunde läsas i bildtexten var det rätt många som missförstod och trodde att det var svenska flyktingar från 1900-talet på bilden.

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

Citattekniken behöver bli bättre, inte minst därför att den inverkar negativt på strukturen. Eftersom strukturen i många av elevsvaren sällan är exemplarisk vore det lämpligt att noggrant studera hur skickliga skribenter skapar dynamik i sina texter med hjälp av ganska enkla medel – så som variation, nyansering, precisering. Styckeindelningen är ofta för godtyckligt hanterad i elevsvaren.

Strukturen skulle tjäna på att bli mer effektiv: detta kunde ske med övningar av hur exempelvis en bra inledning ser ut. Nu följer många elever en mall där man sällan ser inledningen som ett tillfälle att väcka läsarens intresse. Studera lyckade exempel på inledningar, och resonera kring varför de fungerar för att skapa detta läsarintresse.

I stället för att omständligt återberätta innehållet bör eleverna öva sig i att skriva kortfattade referat, och ägna mer utrymme åt att kommentera tonläge, atmosfär, stilnivå. Även bildanalysen behöver förbättras: här nöjer sig många med att konstatera vad som syns i bilden, utan att dra några analytiska slutsatser.

Även om språket är förhållandevis korrekt är felstavningar av för uppgiften frekventa ord alldeles för vanliga. Några exempel på svårstavad ord som alldeles för ofta blir fel: "jämföra", "ytterligare", "parallell", "Sverige". Även att ordet "stycke" byts ut mot "paragraf" är olämpligt. Det är tydligt att mer språkträning behövs – dels är särskrivningar vanliga, och dels är ordvalen sällan imponerande. Många elever behöver upptäcka vilka möjligheter som öppnar sig om man slutar se på språket som enbart ett mekaniskt verktyg och mer som ett hjälpmedel för att uttrycka klokheter på ett nyanserat och kanske rentav vackert sätt.

Låt eleverna öva sig i att planera och strukturera sina uppsatser på ett tidseffektivt sätt, så att de lättare kan ta sig an och slutföra sin uppsats inom den givna tidsramen. Det är viktigt att de får träna sig i att skriva inledning, huvudtext och avslutning. Påminn eleverna om att de måste stryka över de delar av texten som de inte vill ha med i bedömningen.

Higher level paper two

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 4	5 - 8	9 - 11	12 - 15	16 - 18	19 - 22	23 - 25

De delar i examen som eleverna haft svårigheter med

Många elever kunde inte utnyttja sina kunskaper om verken för att besvara frågan och då blev resultatet oklart. Frågan blev en ingång till allmänt tyckande om verket. Att sovra sitt material är viktigt och det medför även att uppsatserna inte blir så långa. Flera elever skrev vardagligt. Handstilen blir ibland ett problem att tyda. Anglicismer förekommer och stör läsningen, såsom även missad inversion efter adverbial och kongruens gör.

De delar i examen där eleverna lyckades väl

Kunskapen om verken var i de flesta fall god. Dispositionerna hade tydliga inledningar och avslutningar.

Förtjänster och brister i elevernas svar på de enskilda frågorna

I de uppsatser som behandlade Fröken Julie hade fler elever använt förordet mer än dramatexten, vilket drog ner deras analyser. Ämnena var handfasta med tydliga frågeställningar. För dem som kunde skriva goda analyser bidrog detta till stringens.

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

Att läsa verken om och om igen och att även låta eleverna läsa andra texter för att öka känslan för vad som kan anses vara ett vårdat språk. Det är lätt att hitta kvalitativa texter om de verk de läser. Flera elever använder inte korrekta termer som tragedi-- drama—roman utan skriver "boken". De behöver öva på vissa grammatiska företeelser som sin/hans, hennes samt de och dem. Skillnaden mellan versaler och gemener, särskilt s och v.

Standard level paper two

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 3	4 - 6	7 - 10	11 - 14	15 - 18	19 - 22	23 - 25

De delar i examen som eleverna haft svårigheter med

Eleverna har svårt att fånga den akademiska tonen när det gäller språket. Det blir ofta uttryck som "våldigt" och "kolla". Eleverna använder också långa meningar, vilket gör att det ibland blir svårt att följa resonemangen och leder till att det inte blir "klart".

Ett genomgående problem är att eleverna bara ytligt besvarar frågan. Eleverna fokuserar ofta på att lista allt de lärt sig om verken på lektionerna snarare än att tydligt koppla sina kunskaper om verket till frågeställningen. Denna ängslighet leder också till att eleverna gärna "radar upp" så många aspekter av verken, så som stilfigurer, som de kan komma på istället för att ägna tiden till fördjupade och mer utvecklade resonemang.

Eleverna har svårt att hitta balans mellan återberättande och analys. Det är väldigt viktigt att de istället för att återberätta texten som de har läst, fokuserar på det som är relevant för frågeställningen.

Eleverna har genomgående mycket långa stycken. De tycks tänka: inledningen är ett stycke, varje verk är ett stycke var och avslutningen det sista stycket, detta trots att de när de redogör för verken kan lyfta fram flera olika aspekter och tankegångar. De följer alltså inte principen "en tanke/aspekt = ett stycke". Detta gör att det ibland bli stora "tankehopp" mitt i ett stycke och det blir svårt för läsaren att följa tankegången.

I fallet med Fröken Julie har många elever svårt att skilja förordet ifrån pjäsen. Eleverna lyfter t.ex. fram att Julie är en "halvkvinna" och att Jean kommer att överleva och går vidare, och accepterar Strindbergs tolkning snarare än att själva tolka pjäsen. Författarens egen tolkning kan och bör inte ses som den enda möjliga tolkningen av verket.

Eleverna lyckas nästan alla lyfta fram kontexten och koppla den till verken. Det eleverna däremot kämpar med är att låta kontexten bli en tydlig del i analysen och svaret på frågeställningen. För att ge exempel nämner elever gärna att Dvärgen skrevs i kontexten av andra världskriget, att Fröken Julie är ett naturalistiskt verk och att Flyga drake har kopplingar till 11 september. Hur detta påverkar verket, läsaren eller analysen av frågeställningen är det bara de riktigt skickliga eleverna som berör.

De delar i examen där eleverna lyckades väl

Eleverna har god kännedom om kontext (se dock ovan angående detta) och de har överlag god förståelse för verken. Det de vanligen faller på är att inte vågar tolka självständigt snarare än att de inte har kännedom om verken. Här finns dock undantag och det är viktigt att eleverna inte blandar ihop karaktärernas namn (som exempel benämns karaktären "Laurant" som "Camille" i en analys, "Hamlet" blir "Halim" när både Hamlet och Ett öga rött analyseras och "Julie" blir "Julia" i analys av Fröken Julie och Romeo och Julia). Det tycks också vara ett genomgående drag att eleverna känner sig mer förtrogna med ett av verken.

Eleverna är också bra på att "plocka isär" frågeställningen. De använder vanligen inledningen till att ta ställning till och definiera frågeställningens begrepp. Även om definitionerna som eleverna landar på inte alltid är rimliga eller lyckade, hjälper de ändå läsaren att veta vad eleven avser när eleven använder begreppen i sin analys.

Eleverna har förstått vikten av en tydlig inledning och avslutning. De har också en god förståelse för att båda verken bör få lika mycket utrymme. De flesta eleverna visar god förståelse för litterära stil- och verkningsmedel. De visar också hur dessa används i verken. Dock kopplas inte alltid denna förståelse till analysen av frågeställningen.

Eleverna presenterar mer eller mindre genomgående verken på ett tydligt sätt med författare, titel och utgivningsår i inledning eller i samband med det första omnämmandet av texten. Här finns utrymme att fortsätta med referatmarkörer i resten av analysen också.

Förtjänster och brister i elevernas svar på de enskilda frågorna

Fråga 1 handlade om huruvida författaren använde en eller två berättarröster ("Med vilken avsikt kan en författare ha valt en eller era berättarröster? Diskutera frågan utifrån de två texterna som du har läst."). Här fanns flera lyckade svar, särskilt som frågan också tycktes hjälpa eleverna att fokusera på frågeställningen. De problem som kunde uppstå var då eleverna inte helt hade förstått begrepp och stilmedel som berättarröst/berättarperspektiv och fokalisering. Resonemangen blev då inte helt korrekta.

Fråga 2 krävde att eleverna diskuterade begreppen "hem" och "hemma" och hur dessa användes i verken ("Med tydlig förankring i de två texterna du har läst, diskutera hur "hem", eller "hemma" porträtteras och behandlas, och vilken betydelse det har för verket som helhet."). Även här fanns både lyckade och mindre lyckade analyser. De elever som lyckats definierade begreppen och tolkade dem mindre bokstavigt.

Fråga 3 undersökte påståendet att litteraturens dragningskraft bestod i dess mångfald av innebörder ("En av litteraturens attraktionskrafter är dess mångfald av innebörder. Diskutera sanningshalten i detta påstående med utgångspunkt från de två texterna du har läst."). Många elever kämpade här med att förstå ordet "innebörder" och det här var en av de frågor som lockade många elever att rada upp stilmedel och vad det lärt sig på lektionerna snarare än att analysera verken självständigt.

Fråga 4 berörde hur ett verk förför eller tröstar en läsare ("På vilket/vilka sätt blir läsaren förförd eller tröstad i de två texterna du har läst?"). Få elever valde att utforska denna frågeställning.

De som skrev om denna fråga valde vanligen att diskutera hur en text förför en läsare. Ett problem här var att många elever uppfattade ordet "förför" som synonymt med att manipulera eller övertyga. Detta ledde till en nyansglidning i analyserna och resonemangen.

Fråga 5 var en av de två mest populära frågorna. Frågeställningen krävde att eleven resonerade kring hur författare använder karaktärers förändringar. (I vissa texter genomgår en individ en omvälvande förändring, vilken kan vara verklig eller symbolisk. Diskutera hur och med vilken effekt författare har använt en sådan förändring i de två texterna du har läst.). Här finns både mer och mindre lyckade elevtexter. De som lyckats väl har fokuserat på en eller två karaktärers förändring i respektive verk och kopplat denna förändring både till författarens användning av stilmedel och kontext. De mindre lyckade analyserna har haft svårt att beskriva den förändring karaktären/karaktärerna genomgår och snarare fokuserat på att berätta om hur karaktärerna framställs i början kontra slutet. Dessa elever har vanligen också svårt att resonera kring författarens användning av förändring som tema.

Fråga 6, som fokuserade på skildringen av svaghet och styrka ("I närstudier av hur styrka och svaghet representeras i de två texterna du har läst, diskutera betydelsen av relationen mellan dessa."), var den klart mest populära av alla frågor. Detta innebär också att det här finns ett brett spann både av verk som analyserats och elevtexter. De elever som lyckats väl är de elever som sett till verket som helhet och inte låst sig vid en aspekt (så som en karaktär, ett stilmedel, ett tema osv.) i respektive verk. Denna helhetssyn ger mer nyanserade analyser. De elever som lyckats mindre bra är de som tvärtom låst sig vid en aspekt, eller som återberättar det de lärt sig på lektionerna.

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

- Låt eleverna läsa mer och fler litterära analyser av en akademisk karaktär. Dels är detta ett sätt för eleverna att få en känsla för det formella och akademiska språket, dels är det en möjlighet att se hur en analys kan genomföras. Här finns också en möjlighet för eleverna att studera hur man får in referatmarkörer i en text på ett smidigt och tydligt sätt.
- Öva på att se kontext och stilmedel som en del i analysen av frågeställningen och inte aspekter som ska "radas upp" för att de ska finnas med.
- Jobba mer med att fokusera på frågan genom hela analysen. Inledning och avslutning är inte de enda ställena där frågan ska synas, utan denna ska vara vägledande genom hela analysen.
- Öva på att kommentera och resonera runt de textexempel eleverna väljer att lyfta fram. Ofta står exemplen okommenterade av eleven och kopplingen till frågeställningen blir då mindre tydlig.
- Försök få eleverna att lämna lektionsanteckningar och vad lärare och författare har sagt om verken och utforska vad som står i texten. Öva eleverna att lita på sin egen tolkning och analys (utan att de i sina texter faller in i att skriva "jag tycker", "jag anser").
- Be gärna eleverna att skriva på varannan rad istället för på varje. Detta gör texten mer lättläst, även när handstilen är svårläst. Det gör också att det är lättare för eleverna att stryka, ändra och lägga till utan att det blir alltför kladdigt och svårt att följa med i deras resonemang.